

Inhoudsopgave bijlagen A t/m I

Bijlage A: analyse zelfevaluatie rapporten kenniscentra	2
Bijlage B: overzicht door Inholland aangevraagde Europese subsidies tussen 2017-2023	4
Bijlage C: interview lector Donald Ropes	6
Bijlage D: Interview bijzonder lector Jelle Tichelaar	11
Bijlage E: analyse survey Richting Europa	16
Bijlage F: overzicht internationale netwerken waaraan Inholland deelneemt	19
Bijlage G: overzicht relevante Europese subsidieprogramma's per domein	21
Bijlage H: overzicht werkzaamheden Subsidiedesk en eerste inventarisatie benodigde support en infrastructuur	23
H.1. Overzicht huidige werkzaamheden Subsidiedesk	23
H.2. Inventarisatie benodigde support en infrastructuur	24
H.2.1. Relatiemanagement	24
H.2.2. Internationalisering communicatiebeleid en -aanpak	24
H.2.3. Subsidieaanvragen	25
H.2.4. Juridisch advies	25
H.2.5. Professionalisering	25
Bijlage I: overzicht van relevante Europese subsidieprogramma's aansluitend op profilerende thema's Inholland	1
1. Algemeen overkoepelend	2
1.1 Erasmus+	2
1.2 Marie Skłodowska-Curieacties	2
1.3 COST	3
1.4 Interreg Europe 2021-2027	3
1.5. European Technology Platforms & Joint Technology Initiatives	5
2. Thema duurzame leefomgeving	6
2.1 Horizon Europe-cluster Levensmiddelen, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw en milieu	6
2.2 Horizon Europe-cluster Klimaat, Energie en Mobiliteit	6
2.3 Programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE)	7
3. Thema veerkrachtige samenleving	8
3.1 Horizon Europe-cluster Civiele beveiliging voor de samenleving	8
3.2 Horizon Europe-cluster Digitaal, industrie en ruimte	8
3.3 Horizon Europe-cluster Cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving	9
3.4 Eurostars	10
3.5 EU4Health	10

Bijlage A: analyse zelfevaluatie rapporten kenniscentra

AFL 2015-2021

De onderzoeksgroep Research & Innovation Centre Agri, Food & Life Sciences (AFL) is volop in beweging. Het aantal netwerken waarin de onderzoeksgroep participeert groeit daarmee ook. Tegelijkertijd is de werkelijkheid dat er vanuit AFL niet of nauwelijks capaciteit is om Europese samenwerking in onderzoek goed vorm te geven. AFL heeft daarom geen Europese onderzoekssubsidies.

BFL 2013-2019

De onderzoeksgroep Business Research Centre (BRC) geeft aan dat hun onderzoek BRC motiveert om samen te werken en samen onderzoeksresultaten neer te zetten. BRC geeft aan dat dit tot gevolg heeft dat het in veel verschillende nationale en internationale netwerken opereert en lid is van relevante lectorenplatforms (en netwerken). Internationale netwerken zijn bij BRC gekoppeld aan verschillende congressen, bijvoorbeeld IIIS International Institute of Systemics, Cybernetics, and Informatics; zie waarbij lector Donald Ropes in de commissie zit. Hij maakt ook deel uit van het redactieteam van een aantal wetenschappelijke tijdschriften zoals The Journal of Workplace Learning.

De onderzoeksgroep Recht & Veiligheid (R&V) noemt het European society of Criminology als netwerkcontact. Bij de andere genoemde netwerken en samenwerkingspartners is het niet direct duidelijk of deze internationaal zijn.

CRB 2019-2022

Het kenniscentrum Creative Business (CRB) telt in de periode 2019-2022 34 internationale publicaties. Binnen dit kenniscentrum is het onderzoek dat gericht is op toepassingsgebieden in de creatieve en toeristische sector, en digitale media sterk internationaal georiënteerd. Het kenniscentrum geeft aan dat krachtige netwerkverbindingen resulteerde tot deelname in een Horizon2020-project over overtoerisme (SMARTDEST), waarin lab lead Roos Gerritsma en lectoren Ko Koens en Guido Stompff participeren, en een Erasmus+-project over *data literacy* voor journalisten en creatieve professionals (MediaNumeric), waarin lector Joke Hermes en het lectoraat van lector Ben Wagner samenwerken. Hiernaast is Ben Wagner gevraagd advies te leveren aan het European Platform of (Media) Regulatory Authorities (EPRA) en Britse parlementariërs, m.b.t. manieren waarop de nieuwe EU Digital Services Act (DSA) geïmplementeerd zou kunnen worden.

GSW 2020-2023 (midterm zelfevaluatie)

Het kenniscentrum van Gezondheid, Sport & Welzijn (GSW) telde in 2023 144 interne en externe samenwerkingsverbanden. In de meeste gevallen betreffen het langdurige toekomstbestendige samenwerkingen. Ongeveer 20 van de samenwerkingen zijn internationaal. Voor sommige lectoraten zijn internationale samenwerkingsverbanden meer vanzelfsprekend (zoals voor het lectoraat Interprofessionele Samenwerking & Medicatieveiligheid) dan andere. Een aantal van de lectoraten zijn meer gericht op projecten binnen een regio en dragen internationaal meer bij middels wetenschappelijke peer-reviewed publicaties. Het Centre of Expertise Preventie in Zorg & Welzijn biedt kansen voor internationale samenwerking.

O&I 2016-2022

Het Kenniscentrum Onderwijzen en Leren in Diversiteit van het domein Onderwijs & Innovatie (O&I) geeft aan te participeren in internationaal onderzoek. Het lectoraat Teaching, Learning & Technology participeerde in de periode 2017-2020 in het internationale DEIMP-project vanuit een

Europese Erasmus+-subsidie. Een ander voorbeeld is het internationale studenten welzijnsonderzoek van de Universiteit Antwerpen en de Universiteit Gent. Hiervoor werd het lectoraat Studiesucces in 2020 voor Nederland de kartrekker.

TOI 2016-2020

Het Research and Innovation Centre Techniek, Ontwerpen en Informatica (RIC-TOI) geeft aan dat de internationale contacten (nog) beperkt zijn. Binnen Inholland is alle kennis en expertise op het gebied van composieten gebundeld in Inholland Composites. Inholland Composites heeft onder de vliegtuigbouwers en opleidingen op dat gebied contacten in Frankrijk, Oostenrijk, Portugal en Brazilië. Inholland Composites (dankzij de presentatie van First-time-right op de JEC) is gevraagd om mee te doen aan een Horizon 2020-project. Verder doen de lectoraten Energy Resilience & Democracy en DDSS mee aan de Horizon 2020 POCITYE. Met het Horizon 2020-project POCITYF is voor het eerst een internationaal project voor het domein TOI gehonoreerd. Een tweede Horizon 2020-project met Inholland Composites als partner is op het moment van het schrijven van de zelfevaluatie in aanvraag.

Bijlage B: overzicht door Inholland aangevraagde Europese subsidies tussen 2017-2023

Tabel B1: overzicht toegewezen Europese subsidieaanvragen tussen 2017-2023. Bron: Subsidiedesk, februari 2024.

Domein	Titel project	Subsidie	Penvoerder
CRB			
	SMARTDEST	Horizon 2020	nee
	Erasmus Medianumeric	Erasmus+ KA 2	nee
	Games of Goals	Erasmus+ KA 2	nee
	Crisp-Project best-practices	Erasmus+ KA2	nee
GSW			
	Erasmus+ SEDY2	Erasmus+ Sport	
	Oral Health Bevorderen goede mondzorg bijzondere doelgroepen	Erasmus+ KA 220 HED - Cooperation partnerships in higher education	ja
	Erasmus Train4Health	Erasmus+ KA 203	
	Tasernet	Erasmus+ KA 220 HED - Cooperation partnerships in higher education	ja
	TechLit	Erasmus+ KA220 HED-Cooperation partnerships in higher education	ja
	ESCO MRI	Erasmus+ KA 203	nee
	PanED Prescription	Erasmus+ KA 220 HED - Cooperation partnerships in higher education	nee
O&I			
	DEIMP	Erasmus+ KA 201	nee
TOI			
	POCITYF	Horizon2020	nee

Tabel B2: overzicht van afgewezen Europese subsidieaanvragen tussen 2017-2023. Bron: Subsidiedesk, februari 2024.

Domein	Titel project	Subsidie	Penvoerder	Status
CRB				
	The Music Rebootcamp	Musicaire	ja	afgewezen
	SCALAR	Erasmus + partnerships for innovation - Alliances	nee	afgewezen
	DEDICATE	KIC Circulair Economie	nee	afgewezen
O&I				
	Anti-racism in higher education	Erasmus+ KA 220 HED - Cooperation partnerships in higher education	nee	afgewezen
TOI				

ANEMOS	Horizon 2020	nee	afgewezen
CONQAIR	Horizon 2020	nee	afgewezen
Cell Based Technologies	Eureka	nee	afgewezen
Digital Hubs	EDIH (European Digital Innovation Hubs)	nee	afgewezen

Tabel B3: overzicht van Europese subsidieaanvragen in aanvraag. Bron: Subsidiedesk, februari 2024.

Domein	Titel project	Subsidie	Penvoerder
AFL			
	Interreg AlgUpSide Unlocking the potential of microalgae etc	Interreg	nee
BFL			
	Community Policing in the 21st Century	Horizon	nee
CRB			
	Trans4Space	JPI Urban Europe	nee
	Developing circular destinations with emerging and mass tourism	Horizon	nee
GSW			
	EPID4Health	Erasmus+ Sport	nee
	Sea no Boundries	Erasmus+	nee

Bijlage C: interview lector Donald Ropes

Interviewer: Sabrina Verheul, juli 2023.

Hoofdvraag

Welke procesfactoren zijn van invloed om Europese onderzoeksprojecten tot een succes te maken?

Deelvragen

Kun je aangeven aan hoeveel Europese onderzoeksprojecten je tot nu toe hebt gewerkt?

Ik heb aan zes à zeven grotere EU-projecten gewerkt en heb o.a. samengewerkt met partners uit Zweden, Engeland, België, Griekenland, Duitsland en Finland.

Ook heb ik gewerkt aan EU-projecten met partners uit o.a. Indonesië, Turkije en Noord-Macedonië.

Wat was voor jou de meerwaarde om mee te doen aan deze projecten?

De redenen dat we aan deze EU-projecten meewerkten en initieerden, was vaak vooral omdat:

- ze aansloten op ons onderzoeksprogramma;
- we nieuwe inzichten nodig hadden;
- we netwerken wilden uitbreiden;
- we nieuwe culturen wilden leren kennen en nieuwe manieren van onderzoeken.

Meerwaarde voor mij om aan deze EU-projecten te werken:

- Nieuwe inzichten opdoen.
- Nieuwe cultuur ervaren was heel belangrijk.
- Het was gewoon leuk en leuk om te reizen; ik reisde heel de wereld rond.

Welke rollen heb je gehad binnen deze projecten? En heb je hierin een ontwikkeling doorgemaakt? Bijvoorbeeld van deelnemer tot en met projectleider.

Ik begon als onderzoeker, trekker/projectmanager. Ik heb allerlei verschillende rollen binnen verschillende EU-projecten gehad. Ik heb een groot project getrokken als projectmanager, maar ik heb ook meegedaan als hoofd van een programma en daarbinnen heb ik ook een deelproject gedaan. Ik heb de afgelopen jaren ook advies gegeven aan verschillende projecten, zoals SPARK vanuit Engeland. Ik heb ook projecten geëvalueerd.

Is er een rol waarvan je denkt: dat heeft me heel veel gebracht of geleerd?

Ik heb altijd heel veel geleerd, het is altijd een uitdaging. De allergrootste was dat ik de trekker was van een groot EU-project van drie jaar van 700 duizend euro. Partners waren Griekenland, Engeland, Schotland, Duitsland, Nederland, Finland en Roemenië. Ik heb geleerd hoe je omgaat met een heel langdurig project. Hoe leid je dat? Dat heeft mij geholpen om de leider te worden die ik nu ben.

Een van de hoogleraren die meedeed aan het project zei na een jaar tegen me: "Ik heb je zien leren hoe je leider moet worden, je bent echt een leider, niet een manager." Dat vond ik heel fijn om te horen.

Dat project heeft me echt geholpen ook in andere projecten. Het heeft me het echte leiderschap laten zien: een groep diverse mensen samenbrengen voor een heel complex vraagstuk en zorgen dat je die mensen inzet op hun kwaliteiten en de ruimte geeft en vragen stelt wanneer dat nodig is. Dat is een heel groot verschil met alleen maar managen.

Leiderschapsskills ontwikkelen kun je natuurlijk op heel veel verschillende manieren. Denk je dat dit proces versneld wordt binnen een internationaal of EU-project, omdat het groter en complexer is? Hoe zie jij dat?

Ik weet het eerlijk gezegd niet. Ik denk dat het verschillende omgevingen zijn. Ik heb altijd internationaal gewerkt, de helft van mijn carrière heb ik in internationale klaslokalen gewerkt. Dat was ook de afspraak toen ik associate lector werd; ik richtte me op het internationale.

Wat je leert van EU-projecten is omgaan met een extra laag complexiteit. Niet alleen omdat je samenwerkt met verschillende mensen, maar ook omdat je werkt met verschillende landen en de regels van die landen. Ook moet je omgaan met Brussel, bijvoorbeeld. Ik weet niet of een EU-project de ontwikkeling van leiderschapsskills versnelt, maar je leert ook wel echt andere dingen dan in andere projecten.

Op welke manier ben je betrokken geraakt bij deze Europese onderzoeksprojecten?

- ☐ Project zelf geïnitieerd
- ☐ Gevraagd vanuit Inholland
- ☐ Benaderd door Europees netwerk (individu of vanuit instelling/organisatie)
- ☐ Anders, namelijk...

Ik heb mensen ontmoet op internationale congressen. Ons lectoraat was eerder wetenschappelijker dan nu. Het was het begin van het lectoraat en wij waren gewoon allemaal wetenschappers. Praktijkgericht onderzoek deed bijna niemand. Dat is een begrip dat is ontwikkeld binnen het Nederlandse hbo. De wetenschappelijk wereld is best wel internationaal van aard. Ik heb artikelen geschreven met mensen van over de hele wereld. Dat is heel normaal.

Wij benaderen mensen, maar mensen kwamen ook naar ons op basis van onze publicaties, presentaties op congressen. Wij waren een onderdeel van die wereld, niet per se van een netwerk. We waren in de context bezig. Het is altijd op basis van een onderzoek dat je hebt gedaan hoe we ons presenteerde. Het gaat om welk onderzoek je hebt gedaan.

Kun je een voorbeeld geven van een Europees onderzoeksproject dat heel erg succesvol was, waarom dit project succesvol was en wat volgens jou belangrijke randvoorwaarden zijn om een Europees onderzoeksproject tot een succes te maken?

SPARK was een succesvol project, maar het meest succesvolle project was voor mij Silver. Dat heb ik zelf geschreven en ik heb er mensen bij betrokken. We hebben van de EU een 9 gekregen (van de 10). Het was volgens hen een van de meest succesvolle projecten. En succes werd gemeten aan de hand van hoeveel impact we hebben gehad en allerlei verschillende andere criteria.

Voor mij persoonlijk was het een enorm succes, omdat ik zeven jaar later nog steeds contact heb met de meeste mensen en ook met hen aan andere projecten en publicaties samenwerk. Het netwerk is er nog steeds.

Het was echt ontzettend leuk, er was een enorme klik, iedereen was gemotiveerd en heeft zijn stinkende best gedaan. Daar heb ik het meest van geleerd qua leiderschap.

Oké, je zegt: "Iedereen was enorm gemotiveerd en er was een klik." Dit is natuurlijk een factor waar je minder makkelijk op kunt sturen. Zijn er voor jou bepaalde randvoorwaarden die dit project tot een succes hebben gemaakt?

Jazeker. Je moet intrinsieke motivatie niet onderschatten. Ik heb iedereen benaderd op basis van inhoudelijke motivatie. Dus iedereen was vanuit hun eigen expertise en inhoud betrokken. Mensen krijgen geen taak opgelegd, maar werden ingezet op hun sterktes en konden binnen het project hun eigen invulling geven. Zo sprak ik iemand op een congres in Finland die het onderwerp niet zo boeiend vond, maar het leren wel boeiend vond. Deze partner was bezig met *serious games*. En zij hebben binnen het project een *serious game* ontwikkeld.

Wat je vaak ziet in een EU-project: iemand heeft een idee en dan wordt het project ontwikkeld en dan op het einde zeggen ze dan: "Hé Don Ropes, kun jij meedoen?" Dat is prima, maar met Silver heb ik 'casco' het idee bedacht, in mijn hoofd en op papier, en toen ging ik dus verschillende netwerkpartners benaderen. Het idee was nog niet in beton gegoten en partners konden aangeven wat ze wilden en zo hebben we een werkpakket gemaakt, zodat mensen zelf aan de slag konden. Iedereen deed zijn eigen onderzoek binnen het project. Dat was echt van hen, hun intrinsieke motivatie.

Zeg je hiermee ook dat, doordat partners vanuit de intrinsieke motivatie meedoen, er een stuk eigenaarschap ontstaat?

Jazeker.

Randvoorwaarden bij dit project waren/in het algemeen zijn:

- Project ontwikkeld met bestaand netwerk
- Iedereen inhoudelijk betrokken
- Veel communicatie
- Goed projectmanagement
- Leiderschap
- Direct aansluiting met iets wat gaande was in de maatschappij. Bij Silver was het vergrijzing en veroudering in organisaties. Daar was iedereen op allerlei manieren en perspectieven mee bezig en de call sloot hier helemaal op aan.

Je geeft aan dat er veel communicatie was bij Silver. Even voor de duiding: wanneer vond dit project plaats?

Ongeveer tien jaar geleden.

Dat is interessant om te weten, omdat de manier van communiceren tien jaar geleden anders was dan nu. Was er bijvoorbeeld meer *good will*, omdat je bijvoorbeeld meer persoonlijk contact had?

Ik gebruik denk ik al twintig jaar Skype, dus dat was voor mij niets nieuws en voor veel wetenschappers trouwens ook niet, omdat je als wetenschapper internationaal werkt. Maar dat gezegd hebbende, en veel onderzoek wijst dit ook uit: een project is vaak succesvoller met een fysieke aftrap. Dat is voor mij cruciaal voor het succes. In EU-projecten had je vaak drie tot vier keer per jaar fysieke bijeenkomsten en daarbij hadden we ook subteamoverleggen via Skype. En ik als trekker ging af en toe naar een van de instellingen om in gesprek gegaan.

En ben je dan nu ook bezig met een EU-project?

Nee, corona heeft dat echt on hold gezet voor mij, ook omdat we niet face-to-face konden aftrappen. Net vóór corona was ik op een congres in Servië en daar heb ik nog een aantal mensen ontmoet voor een onderzoek genaamd 'Sustainability Competences: Teaching & Learning' en ik had eigenlijk al een groep bij elkaar gebracht en een heel symposium georganiseerd om te praten over mogelijkheden voor een EU-project. We hebben toen besloten om het project te laten voor wat het was, omdat mensen heel druk waren met de omschakeling in het onderwijs vanwege corona.

Vóór corona was ik bijna elke maand op stap.

We gaan nu een Erasmus+-aanvraag ontwikkelen dat goed past bij het Living Lab Sustainable Fashion. We gaan nu het idee verder uitwerken en we hebben al een aantal internationale partners gevonden met wie we dan samen de aanvraag gaan schrijven.

Een aantal communicatiestudenten heeft voor ons ook een communicatieomgeving ontwikkeld, zodat we makkelijker op afstand kunnen samenwerken, maar ik blijf erbij dat een eerste aftrap altijd face-to-face moet zijn.

De persoonlijke connectie is dus belangrijk om een project succesvol te laten verlopen?

Ja, de persoonlijk connectie, maar ook dat we zorgen voor de sociale omgeving. Niet alleen het management moet op orde zijn, maar vanuit leiderschap moet er echt een veilige omgeving worden gecreëerd. Dit is sowieso belangrijk bij projecten.

Kun je ook een voorbeeld geven van een Europees onderzoeksproject dat niet succesvol was en waarom?

Het *international capital*-project liep mis omdat een partner betrokken was puur voor het geld. Die had subsidie nodig, maar ze leverden nauwelijks.

Heb je voor de Europese onderzoeksprojecten waar je aan hebt gewerkt ook Europese subsidies aangevraagd en/of ingezet? Zo ja, kun je een aantal voorbeelden noemen van subsidies die je hebt gebruikt?

O.a. Comenius, Erasmus+, Spark, Interreg 2 Seas, Kansen voor West (niet duidelijk of dit EU-subsidie was).

In het algemeen, hoe heb je het subsidieproces ervaren?

We hadden in ons lectoraat de kennis om subsidies zelf te schrijven. Jaren geleden was onderzoek gecentraliseerd en ASAR had mensen werken met expertise in het aanvragen van subsidies. De afgelopen jaren heb ik geen aanvragen ontwikkeld, maar toentertijd merkte ik dat Inholland zulke grote projecten lastig kon draaien. Op internationaal gebied kon Inholland het toen nauwelijks aan. Volgens mij is dit nu beter vanwege de backoffice met de subsidieadviseurs (Subsidiedesk). Toen had ik veel aan mijn directe collega's.

Misschien ben ik toen ook niet goed op zoek gegaan naar de juiste informatie.

Heb je nog tips voor collega's die een Europese subsidieaanvraag willen doen?

Ja, ik denk dat dit dezelfde zijn als de succesfactoren. Werk vanuit de inhoud en een bestaand netwerk. Dat is het belangrijkste. Schakel de subsidieadviseurs snel in. Dat is cruciaal. En wees voorbereid om veel meer werk te verrichten dan je had gedacht.

Kun je drie redenen geven waarom jouw mede-lectoren en onderzoekers binnen Inholland ook de stap richting Europa kunnen zetten?

Het is leerzaam, verrijkend, leuk, uitdagend. Het is een verrijking van professionele ontwikkelingskansen. Wij hebben ook altijd studenten betrokken bij projecten dus dat is inhoudelijk ook belangrijk.

Als het in-house gedreven is, dus vanuit het werk/onderwerp dan is het relevant. Is het dat niet, maar vind je het gewoon leuk dan haal je wel enorme complexiteit op je schouders.

Denk je dan niet dat het belangrijk is om de stap naar Europa te zetten, ook vanuit de thema's waar Inholland mee bezig is en vanuit thema's die nu internationaal spelen?

Dat is helemaal afhankelijk van wat je vraag is. Als je vraag vergt dat je globaal of in de EU gaat werken dan 'ja'. Maar misschien is het relevant, omdat je het leuk vindt. Je kunt wel internationale voorbeelden gebruiken bij het oplossen van regionale en lokale vraagstukken, maar of je dan meteen ook moet samenwerken op internationaal niveau, dat denk ik niet.

In het kader van Europa: Europa heeft een beleid, thema's en een strategie. Het gaat ook op basis daarvan: is er aansluiting met jouw onderwerp en Europa dan is het belangrijk om de samenwerking op te zoeken. Zo niet, dan niet.

Kun je drie tips geven aan jouw mede-lectoren en onderzoekers binnen Inholland om ook de stap richting Europa te zetten? Wat zijn de do's en don'ts?

Voortbouwend op wat ik net zei:

- Ga niet naar Europa als het geen Europees vraagstuk is.
- Ga geen project volledig schrijven en op het laatst consortiumpartners proberen te zoeken. Probeer ze eerder aan te haken, zodat ze gemotiveerd zijn en dat ze de competenties hebben, zodat je echt toppartners hebt.

Hoe zie jij de toekomst van Inholland in Europese context?

Daar ben ik een beetje kritisch op. Vanuit een onderzoeksperspectief vrij beperkt, omdat we een kleine onderzoekstaak hebben. We kunnen wel meedoen met een groot project, maar het is lastig om een groot project te trekken, omdat dan het hele lectoraat aan dat ene project moet werken.

Ik mis ook een duidelijke en realistische Inholland-strategie hierop. We moeten al lokaal en regionaal werken. We moeten ons in ons werk ook op Nederland richten en dan ook nog internationaal. Ik mis wat de prioriteiten nu precies zijn voor Inholland. Ik denk niet dat dit internationaal is eerlijk gezegd en ik vraag me ook af of dat wel moet.

We merken dat veel van het praktijkgericht onderzoek gericht is op lokale business. Waar gaat de echte business (logistiek, ondernemerschap, HR) nu over? Dat gaat over hier, lokale en nationale context en niet per se over de internationale context. Dat komt ook omdat we veel met het mkb werken. Praktijkgericht onderzoek is voor mij heel specifiek. Zo ervaar ik dat en voer ik het uit. Voor technische vakken is het waarschijnlijk anders. Voor mijn vak is de internationale context bijvoorbeeld relevant op metaniveau, zoals bij innovatieprocessen.

Op dit moment zijn we bezig met het ontwikkelen van een project op het gebied van sustainable fashion en we weten dat de ketens veel breder zijn dan het lokale en regionale. Het vraagstuk is zodanig dat je internationaal moet.

Als we het hebben over de internationale aanwezigheid van Inholland dan moet je daar wel eerst een visie op hebben. Waarom? En ook: wat ga je daarvoor nu precies doen?

De thema's die we als Inholland hebben gekozen zijn goed, maar het zijn ook heel brede begrippen. Het geeft veel ruimte, maar we kunnen niet alles doen. Als er vanuit de organisatie gevraagd wordt om één EU-project per vier jaar te doen dan ga ik dat doen, want dan is het een KPI. Maar als er gevraagd wordt om kennis te ontwikkelen rondom een vak, dan ga ik dat doen waar ik dat het beste kan doen.

Bijlage D: Interview bijzonder lector Jelle Tichelaar

Interviewer: Linda Lampe, september 2023.

Hoofdvraag

Welke procesfactoren zijn van invloed om Europese onderzoeksprojecten tot een succes te maken?

Deelvragen

Kun je aangeven aan hoeveel Europese onderzoeksprojecten je tot nu toe hebt gewerkt?

We zijn gestart met kleine startsubsidietjes van Europese verenigingen, waaronder die van de European Association for Clinical Pharmacology and Therapeutics (EACPT) à 10 duizend euro. Daarmee hebben we met twee projecten problemen in het voorschrijven van medicatie kunnen inventariseren. Dat is een belangrijke basis geweest voor de uiteindelijke drie Erasmus+-subsidies die we toegekend hebben gekregen.

Drie keer achter elkaar Erasmus+; korte toelichting per onderzoeksproject:

1) Europees voorschrijfprogramma: acht tot tien onderzoeksprojecten in totaal. Naar aanleiding hiervan is de toets in acht Europese landen geïntegreerd en inmiddels wordt deze in al zestig universiteiten gebruikt.

2) Open onderwijs platform voor docenten: acht tot tien partners, elk uit een ander land. Hieronder vallen een stuk of tien onderzoeksprojecten, o.a. op het vlak van AI voor casuïstiek in het onderwijs.

3) Teach the teacher: basiswerken voor een trainingsprogramma waarin we samenwerken met vijftig tot zestig docenten vanuit heel de wereld; Europa voornamelijk.

Al deze onderzoeken hebben betrekking op het onderwijs in Europa, specifiek op de kennis en kunde over het voorschrijven van medicijnen bij het afstuderen. Omdat dit een gemeenschappelijk probleem is, waardoor er ook veel saamhorigheid en betrokkenheid is op dit thema, werken we in deze onderzoeken vanuit een groot netwerk. Een netwerk met 150 van de 250 medische faculteiten in Europa. Dat is een sterk netwerk ook door de verschillende studies die erin vertegenwoordigd zijn. Er staan nog veel activiteiten op de planning zoals vervolgonderzoeken op deze drie onderzoeken naar bijvoorbeeld curricula en leeruitkomsten t.b.v. veilig voorschrijven.

Wat was voor jou de meerwaarde om mee te doen aan deze projecten?

Ik vind het zinvol en nuttig, omdat deze onderzoeken veel landen helpt in een universeel probleem waar gewoon nog geen onderzoek naar wordt gedaan. Als ze individueel onderzoek zouden doen naar dit probleem, zouden ze een te klein bereik hebben. Onderzoek naar voorschrijven in het onderwijs is uniek, er zijn niet veel onderzoekers met die specialisatie. Er zijn enkel specialisten in Nijmegen en Rotterdam, Engeland en Turkije. In totaal zijn er zes of zeven onderzoekers in Europa die daar structureel mee bezig zijn.

Daarnaast zijn de resultaten van betere kwaliteit doordat er meer partijen bij betrokken zijn. Ook krijg je gemeenschappelijke inzichten die waardevol zijn.

Welke rollen heb je gehad binnen deze projecten en heb je hierin een ontwikkeling doorgemaakt?

Projectleider. Niet zo zeer in de rol, maar wel in de invulling van die rol. Namelijk:

- Bewuster aan knoppen draaien – inhoudelijk. Niet door gewoon veranderingen door te voeren in het onderwijs, maar door ze per fase te onderzoeken, koppel je structureel onderwijsveranderingen aan onderzoek en brengt het resultaat je verder.

- Bewuster aan knoppen draaien – partnerrelaties. Je moet van tevoren goed bedenken hoe je partners meeneemt in het onderzoek. We sluiten elk project af met een publicatie over het resultaat en eventuele tussentijdse resultaten ten behoeve van cv building, benoeming en siermakerij. Die publicaties zijn ook positief voor ons beeld bij de subsidieverstrekker, want bij Erasmus+ is het niet verplicht om te publiceren. Ook investeren we in fysieke meetings met een ontspannen ‘feestavond’ om mensen ook aan elkaar te verbinden i.p.v. alleen aan het onderzoek.
- Bewust van gemeenschappelijke noemers binnen partnergroep. Niet iedereen doet onderzoek naar onderwijs zoals wij dat doen, maar doen bijvoorbeeld onderzoek naar nieuwe medicatie. Onderzoek doen hebben we dan gemeenschappelijk, we begrijpen en spreken allemaal de onderzoekstaal, en vanuit daar breiden we de gemeenschappelijkheid uit.
- Cultureel bewustzijn. Grotere cultureel bewustzijn enerzijds, maar het heeft mij ook nederig gemaakt ten opzichte van de bestaande kennis van andere landen.

Op welke manier ben je betrokken geraakt bij deze Europese onderzoeksprojecten?

Ik heb het project zelf geïnitieerd.

Kun je een voorbeeld geven van een Europees onderzoeksproject dat heel erg succesvol was en waarom?

- Alle eerder genoemde onderzoeksprojecten zijn succesvol.
- Implementatie op grote schaal: buiten alleen jouw organisatie of land, maar hiermee maak je veel breder echt impact.
- Onderzoeken in een goed tempo succesvol afgerond: in een redelijk tempo doorlopen we de onderzoeken en publiceren meerdere artikelen per jaar.
- Projecten zelf dienen als best practice vanuit de subsidieverstrekker: het is Europees aangevlogen en bestempeld als een 80+-punten-project. Dus dan heb je het goed gedaan.
- Trouw netwerk: het belang voor iedereen om deze kennis over voorschrijven binnen het onderwijs op een hoger niveau te brengen, maakt dat iedereen benaderbaar, bereidwillig en trouw is om mee te werken. Enkel maximaal tien partners krijgen geld voor hun aandeel in een onderzoek, alle andere 140 partners niet. Zij worden regelmatig benaderd om mee te werken en doen dat ook.
- Juiste beloning van het netwerk: soms belonen we leden uit het netwerk voor hun tijd en energie door ze partner te maken. Daar staat dan wel een financiële vergoeding tegenover. En de anderen, omdat de financiële ruimte altijd ontoereikend is om meer dan tien partijen partner te maken, proberen we zoveel mogelijk te erkennen door te werken met co-auteurs. Dan komen ze ook als ‘collaborator’ in PubMed te staan. Op die manier hebben zij ook bewijsmateriaal, o.a. richting hun werkgever (veelal een lokale universiteit), dat zij aan dit onderzoek een bijdrage hebben geleverd en dus ook in groter verband werken aan hun thema's. Daardoor hebben veel mensen ook meer kans gemaakt om een bepaalde benoeming op hun naam te schrijven.

Wat zijn volgens jou belangrijke randvoorwaarden om een Europees onderzoeksproject tot een succes te maken?

- Investeren in een goed netwerk d.m.v. goed verzorgde fysieke meetings. We werken op een schappelijke manier samen. Dat is ontstaan door er energie in te stoppen. Je moet het samenwerken ook leuk maken, bijvoorbeeld door ook af en toe fysiek samen te komen voor een teammeeting. Hierin moet de verzorging goed zijn (goede locatie, prima onkostenvoorziening etc.). Als onderdeel daarvan organiseren we soms een Worldcafé: in groepen werken we dan aan stellingen om een discussie waar nog helemaal geen consensus over is met elkaar te bespreken. De reacties verwerken we dan vervolgens weer in een artikel of paper, die ook bijdraagt aan de zichtbaarheid van alle individuen die aanwezig zijn.
- Samen ontspannen. Het is ook belangrijk om samen te ontspannen. Dat verbindt. Zo organiseren we bijvoorbeeld altijd een feest aansluitend op een teammeeting of meerdaags samenzijn. Dat is echt een soort smeerolie voor het project en voor het proces daar omheen.

Kun je ook een voorbeeld geven van een Europees onderzoeksproject dat niet succesvol was en waarom?

Nee nog niet gehad. Op onderdelen kan ik wel zeggen dat een project niet altijd totaal succesvol was. Er zit wel een lastigheid in onze projecten; als trekker van de onderzoeksprojecten is de tijdlijn die we opstellen soms te optimistisch. Zeker ook omdat we in de tijdlijn niet alleen aandacht moeten hebben voor het uitvoeren van het onderzoek, maar ook om de stuwende kracht te zijn. De energie en personele bezetting (vaak werken we met studenten, stagiaires etc. die gebonden zijn aan bepaalde periodes) fluctueert. Het voelt als een zwaar ding zo'n project dat je echt aan het rollen moet krijgen.

Heb je voor de Europese onderzoeksprojecten waar je aan hebt gewerkt ook Europese subsidies aangevraagd of ingezet?

Erasmus+ en kleinere subsidies, waar we mee gestart zijn.

In het algemeen, hoe heb je het subsidieproces ervaren?

Goede organisatie intern en taakverdeling. Onderzoekers en docenten schrijven de subsidieaanvraag zelf en de begrotingen maken we ook. Subsidiedesk vanuit UMC zorgt voor de juiste ondertekening vanuit de organisatie (RvB etc.). In de organisatie van een feest of een meerdaags event worden we ondersteund door secretaresses en ondersteuners.

Hoe heb je de informatie en ondersteuning vanuit Inholland op dit gebied ervaren?

Alles is tot nu toe verlopen via UMC. Een nieuw onderzoeksproject waarvan de aanvraag nog loopt – het groene voorschrijven – liep voor het eerst ook via Inholland. Daarin liep ik tegen mijn dubbelrol als bijzonder lector aan bij UMC en Inholland. Op advies van de Subsidiedesk hebben we in deze aanvraag een combinatie gemaakt waarbij Vera contactpersoon is vanuit Inholland en ik als projectleider vanuit UMC. In de volgende aanvraag moeten we bewuster een afweging maken vanuit welke instantie we de aanvraag indienen: vanuit UMC of vanuit Inholland?

Er moet nog veel geregeld en doordacht worden op dat vlak voor bijzonder lectoren, zodat er kant-en-klare oplossingen komen voor: hoe regel je financiële stromen voor bijzonder lectoren (ook in EU-aanvragen)? En wanneer vraag je aan vanuit welke organisatie (ook in EU-aanvragen)?

Wensen voor de samenwerking met Subsidiedesk en Communicatie

Subsidiedesk

Wat ik meer zou willen hebben (waarbij ik dus aan moet geven dat ik vrijwel alleen ervaring heb

met hoe dat vanuit UMC wordt geregeld, dus ik niet weet hoe dat bij Inholland gaat) dat je bij de Subsidiedesk één contactpersoon hebt die alles weet van jouw aanvragen. Nog belangrijker is het dat de Subsidiedesk voor ons (i.p.v. een pure checkafdeling) echt een inhoudelijke kennispartner wordt door vanuit hun kennis over een specifieke subsidie met je mee te denken en je te behoeden voor foutjes in de aanvraag. Met de juridische afdeling bij UMC hebben we namelijk vaak problemen. Voor het regelen van de contracten tussen alle partners binnen het project hebben zij vaak acht tot tien maanden nodig, terwijl die contracten noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van de financiering. Het zou fijn zijn als we dat, en vele andere randprocessen, samen met de Subsidiedesk binnen afzienbare tijd door een betere samenwerking kunnen fixen.

Communicatie

Fijn dat er veel ruimte lijkt te zijn vanuit Inholland om communicatie te organiseren in aanloop naar een subsidieaanvraagtraject en daar omheen. Dat betekent in mijn ervaring tot nu toe dat je ook zonder uitzicht op een daadwerkelijke subsidie communicatie kunt opzetten, dus als je bezig met een nieuw onderwerp en daar proactief aandacht voor wilt vragen. Dat hoeft ik niet te verwachten van UMC, die maken daar snoeiharde keuzes in; keuzes die ook vaak een lege huls zijn omdat we partner zijn in een miljoenensubsidie en dan die subsidie enorme aandacht krijgt terwijl het UMC maar een fractie van dat bedrag krijgt. Door de ruimte bij Inholland, en de trots en interesse die ik voel voor de dingen die ik doe en waar ik enthousiast over ben, ga ik ook liever de spotlights opzoeken met een onderwerp. Waar ik eigenlijk normaal gesproken liever zaken regel voor het onderzoek, merk ik dat nu meer getriggerd wordt buiten mijn comfortzone ook op de zeepkist te gaan staan.

Heb je nog tips voor collega's die een Europese subsidieaanvraag willen doen?

Gewoon doen! Er is veel EU-geld beschikbaar dat je anders laat liggen.

Natuurlijk is het afhankelijk van het project, maar je kunt projecten al laagdrempelig aanpakken, zoals met de Erasmus+- subsidies. Die aanvragen zijn goed te organiseren. Maak het niet meteen te groots en te ingewikkeld (zoals een ERC Grand), maar als je een leuk idee hebt, verzamel leuke partners om je heen en ga aan de slag!

Probeer het natuurlijk wel te doen voor zaken die er belang bij hebben om op Europees niveau op te pakken. Stel jezelf de vraag: "De regionale en lokale projecten, hebben die er belang bij om het op grotere schaal op te pakken omdat daar een deel van de oplossing zit?"

Kun je drie redenen geven waarom jouw mede-lectoren en onderzoekers binnen Inholland ook de stap richting Europa kunnen zetten? En wat het ze oplevert?

- Benaderbare subsidieverstrekkers. De EU heeft benaderbare subsidieverstrekkers, zeker als je op onderwijsvlak onderzoek wilt doen
- Inzicht in culturele aspecten. In het doen van onderzoek is Nederland redelijk vrij. Onder het mom van 'gewoon proberen' starten we veel onderzoeken. In Oost-Europa zijn ze daarin heel voorzichtig. Ook is in Nederland de hiërarchie niet erg creativiteit beperkend, maar in andere landen houden ze heel erg vast aan bepaalde eisen.
- Inzicht in eigen onderwijs. Een bredere aanpak geeft meer inzicht (door meer vergelijkingsmateriaal) in hoe je jouw eigen onderwijs vormgeeft.

Kun je drie tips geven aan jouw mede-lectoren en onderzoekers binnen Inholland om ook de stap richting Europa te zetten? Wat zijn de do's en don'ts?

1. **Do's:**
 - 1) Begin klein en bouw het uit. Het hoeft niet meteen een enorm project te zijn.
 - 2) Vergroot impact. Op Europees niveau tot een oplossing komen zorgt dat je een grotere impact maakt.

3) Reserveer ruimte om partners mee te krijgen. Ruim als je projectleider bent ook tijd in om partners mee te krijgen en het project op gang te brengen en structureel iedereen te betrekken (door niet alleen online bijeen te komen, maar ook voor fysieke ontmoetingen te zorgen en zo letterlijk de afstand eruit te halen). En beloon ze voor de inspanning (feest, benoeming in publicatie etc.).

2. **Don'ts:**

1) Nederlandse mentaliteit doorduwen. Doe het in samenwerking met partners. Duw niet de Nederlandse mentaliteit er doorheen, maar wees je bewust van de culturele verschillen die ook doorwerken in de onderzoeks aanpak en verantwoording intern.

2) Afwachtend zijn. Wees niet afwachtend, maar wees wanneer nodig zelf kartrekker van een EU-onderzoeksproject.

3) Alles zelf doen. Ook al ben je de projectleider, je hoeft niet alles zelf te doen. Verzamel een goed team om je heen.

4) Alleen eigen belang meewegen. Kijk niet alleen naar jouw eigen belang in het onderzoek, maar probeer de belangen van partners ook te begrijpen, daarop in te spelen en ze op die manier betrokken te houden.

Hoe zie jij de toekomst van Inholland in Europese context?

Gigantisch! Nu is het vrijwel volledig onbenut. Veel problemen zijn een internationaal probleem. Dit wordt vanuit Inholland nu op microniveau opgepakt.

Europees onderzoek levert een bijdrage aan de uitstraling van Inholland, zeker als je samenwerkt met gerenommeerde partners in het buitenland. Binnen deze projecten is er ook geen discussie over mbo, hbo of universiteit. Je kunt op allerlei lagen samenwerken!

Bijlage E: analyse survey Richting Europa

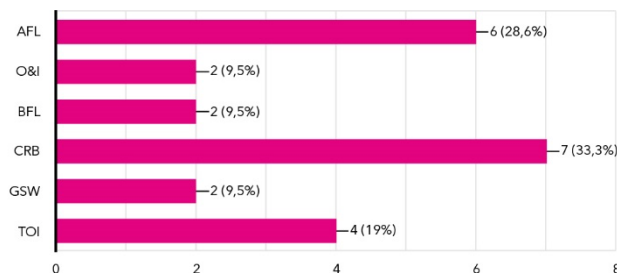
De survey Richting Europa is uitgezet onder alle kenniscentra van Inholland via Forms in de periode oktober-november 2023. Aantal respondenten: N=21.

Vraag 1

De respondenten lijken te behoren tot de **actieven** (usual suspects) op internationaal onderzoek. Het is moeilijk om 'niet-in-Europa-actieven' te bereiken, zo blijkt. Alle domeinen hebben gereageerd.

Aan welk domein ben je verbonden?

21 antwoorden

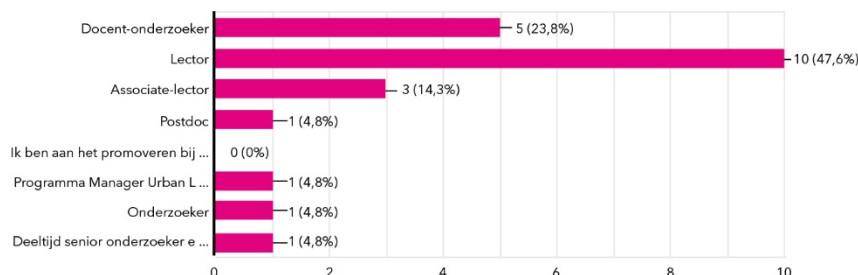

Vraag 2

Het aantal rollen en functies is vrij goed verdeeld onder de respondenten. De **associate lectoren** en **lectoren** vormen samen de grootste groep, 13 van de 21 (62 procent).

Wat is je rol?

21 antwoorden

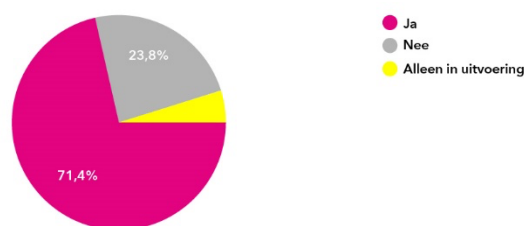

Vraag 3

Van de bevroagden heeft 71 procent ervaring met internationale onderzoekssamenwerkingen en er is een groep van bijna 24 procent die geen ervaring heeft.

Heb je ervaring met internationale onderzoekssamenwerkingen?

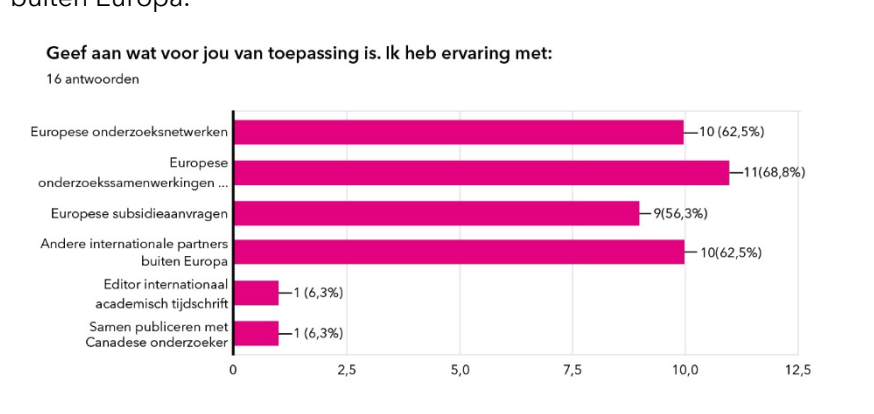
21 antwoorden

Vraag 4

De **route** naar Europese samenwerking lijkt voor degenen met Europese ervaring te lopen via (1) Europese onderzoekssamenwerkingen, zoals projecten of het gezamenlijk publiceren van

artikelen, (2) Europese onderzoeksnetwerken, (3) Europese subsidieaanvragen. Tevens geeft een substantieel deel van de respondenten aan ervaring te hebben met andere internationale partners buiten Europa.

Vraag 5: noem maximaal vijf Europese onderzoekssamenwerkingen of netwerken waar je de afgelopen vijf jaar aan hebt gewerkt. Als je daarmee ook subsidies hebt ontvangen, kun je dat dan ook noemen?

A t/m H	
CBI	EFRO
Comfocus	Erasmus+ Erasmus+ Aquaponics Erasmus+ projecten Ecso-mri (partner)
Cove seed	Europea
DIH (Horizon Europe)	Eurostars
E3s (Sensory network)	Horizon Horizon2020 Siscode Horizon POCITYF Horizon SMARTCULTOUR i.s.m. BUAS
I t/m Z	
Interreg: Art-ie, Seavalue (2018) en Algupside (2022)	Rengelingfonds subsidie samenwerking Universiteit van Manchester i.h.k.v. Panoptes
Internationaal onderzoek ontwerpende aanpak voor Clicknl	Samenwerking Universiteit van Salford voor PhD project van Geert de Vries met ondersteuning vanuit Hanze Hogeschool
JPE aanvraag	Tasernet (penvoerder)
MediaNumeric consortium (Erasmus+ ka2)	Techlit (partner)
Nuffic projecten Afrika (kleine rol aan de zijlijn)	

Het is de vraag of de survey representatief is voor de gehele populatie (Inholland-onderzoekers). Er lijkt een **ondervertegenwoordiging** te zijn van personen die geen Europese ervaring hebben en dit zegt misschien iets over het ervaren belang van Europese samenwerking. **Respondenten zonder Europese ervaring geven aan:**

- samen te werken met internationale collega's, maar niet op een formele wijze;
- lokale, regionale of nationale samenwerkingen belangrijker te vinden;
- de verhouding tussen tijdsinvestering en kans van slagen bij subsidieaanvragen te laag te vinden;
- dat het makkelijker is om nationale subsidie aan te vragen;
- niet te weten hoe ze zouden beginnen aan Europese samenwerking.

Zij zien mogelijkheden via:

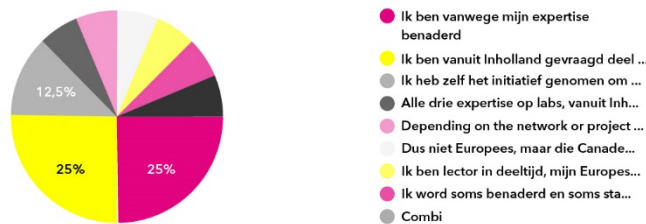
- samenwerkingen via living labs;
- ondersteuning bij Europese subsidieaanvragen;
- uitleg over Europese subsidieaanvragen.

Vraag 6: op welke manier ben je betrokken geraakt bij deze Europese onderzoekssamenwerkingen, -netwerken of -subsidies?

Respondenten die zijn **betrokken** bij Europese samenwerkingen geven aan dat zij (1) zijn benaderd vanwege hun expertise, (2) vanuit Inholland zijn gevraagd om deel te nemen, (3) zelf het initiatief hebben genomen. Ook gaven sommigen aan dat al deze drie manieren van belang zijn geweest bij het tot stand komen van hun Europese samenwerkingen.

Op welke manier ben je betrokken geraakt bij deze Europese onderzoekssamenwerkingen, -netwerken of -subsidies?

16 antwoorden

Vraag 7: heb je behoefte aan ondersteuning bij het aanvragen van een Europese subsidie?

De respondenten geven aan **ondersteuning** te willen bij:

- subsidieaanvragen;
- praktisch, bij het opstellen van de aanvraag door o.a. meelezen, budget etc;
- praktisch, bij ondersteuning in consortiumvorming;
- randvoorwaardelijk beleid: Inholland-breed vaststellen wat de SWOT-analyse is, wie Inholland is, beleid;
- inschatting van de benodigde tijdsinvestering en van de kans op succes, en meedenken over de vraag "Waarom zou je richting Europa gaan als de kans op succes zo klein is?" – is dat wel echt zo, en zijn er geen andere voordelen aan projectdeelname?

Opvallend is dat noch Inholland noch leidinggevenden een belemmering vormen.

Problemen, oplossingen en meerwaarde Europese samenwerkingen

Deze quotes vatten goed samen wat problemen, oplossingen en meerwaarde is bij Europese samenwerking:

- "Subsidie aanvragen kost te veel tijd in relatie tot de kans dat je iets krijgt toegekend."
- "I'm all in for more strategic collaborations at the European level. We have so much to offer but frankly do a poor job of articulating our strengths and niches. If we can do that more effectively, I think we can unlock a lot of meaningful funding, partnerships, and more for our university, elevating the quality of our research, education, and reputation. "

Bijlage F: overzicht internationale netwerken waaraan Inholland deelneemt

Tabel F1: overzicht van geregistreerde internationale (Europese en mondiale) netwerken waaraan Inholland deelneemt. Bronnen: zelfevaluatie domeinen 2023 en resultaten survey Richting Europa, februari 2024.

Domein	Naam & hyperlink	Kenniscentrum/onderzoeksgroep/ lectoraat/ lector	Europees of mondiaal
AFL			
	Farm Tech Society	Kenniscentrum Research and Innovation Centre Agri, Food & Life Sciences	mondiaal maar gefinancierd door de Europese Commissie
	International Agribusiness Management Association (IFAMA)	idem	mondiaal
	The Petunia Platform	idem	mondiaal
BFL			
	International Institute of Systemics, Cybernetics, and Informatics (IIS)	Kenniscentrum Business Research Centre Lector Donald Ropes in commissie	mondiaal
	European society of Criminology	Onderzoeksgroep Recht & Veiligheid	Europees
	European Facility Management Network (EuroFM)	Opleiding Facility Management	Europees
CRB			
	European Network of Living Labs (ENoLL)	Domein Creative Business	Europees en mondiaal
	European Platform of (Media) Regulatory Authorities (EPRA)	Lector Ben Wagner	Europees
	The Expertise Network Sustainable Urban Tourism (ENSUT)	Kenniscentrum Creative Business	Europees vanuit Inholland
	Systemic Design Association	idem	mondiaal
GSW			
	European Network of Sport Education (ENSE)		Europees
	European Federation of Radiographer Societies (EFRS)	Opleiding Medisch Beeldvormende en Radiotherapeutische Technieken	Europees
O&I			
TOI			
	Society for Advanced Materials and Process Engineering (SAMPE)	Collega's uit lectoraat slimme materialen voor de energietransitie, en van Luchtvaarttechnologie zijn regelmatig lid	Mondiaal
Inholland			
	Universities of Applied Sciences Netherlands (UASNL)	OOB-JZ - contactpersoon Janneke Vervloed	nationaal netwerk gericht op Europa
	The European Teacher Education Network (ETEN)		Europees

Tabel F2: overzicht van kansrijke internationale netwerken waaraan Inholland kan deelnemen.

Naam netwerk & hyperlink	Wat
<u>Collective Research NETworking</u> (CORNET)	Wereldwijd netwerk van ministeries en subsidieverstrekkers ter versterking van kleine en middelgrote bedrijven. Stimuleert collectief onderzoek, ook gericht op kennisinstellingen.
<u>European Association of Research Managers & Administrators</u> (EARMA)	Europese vereniging voor onderzoeksmanagers en bestuurders gericht op het bouwen en stimuleren van de Europese onderzoekssector.
<u>European Enterprise Network - Nederland</u> (EEN)	Het grootste supportnetwerk voor organisaties met internationale ambities. EEN helpt ondernemers, onderzoeksinstituten, universiteiten, en technologiecentra kosteloos met het vinden van partners wereldwijd. Het netwerk bestaat uit circa 450 organisaties verdeeld over 50 landen.

Bijlage G: overzicht relevante Europese subsidieprogramma's per domein

Agri, Food & Life Sciences (AFL)

De onderzoeksgroep van AFL richt zich op maatschappelijke vraagstukken binnen de drie onderzoekslijnen Leven in de Metropool, Gezondheid in de Metropool en Voedsel in de Metropool. De innovatieve projecten waar deze onderzoeksgroep zich mee bezighoudt hangen samen met thema's als de Circulaire Stad, Smart Production, Ondernemen en Innovatie en Food Science.

Voor deze thema's zijn binnen het Horizon Europe-programma veel interessante calls te vinden, vooral binnen Cluster 6: 'Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture & Environment'. De Farm to Fork Strategy, die onderdeel is van de European Green Deal, biedt hier bijvoorbeeld mooie aansluitingspunten en subsidiemogelijkheden.

Maar ook op het gebied van Smart Production, waarin connecties worden gemaakt met de domeinen TOI en BFL, zijn zeer veel passende Horizon-calls te vinden, vooral in Cluster 4 'Digital, Industry & Space'. Dat cluster richt zich namelijk onder andere op 'Climate neutral, circular and digitized production'.

Business, Finance & Law (BFL)

BFL heeft zich ten doel gesteld de verbinding tussen het onderwijs en het onderzoek verder te verstevigen. Zij richt zich dan ook op versterking of creatie van broedplaatsen (kenniswerkplaatsen, learning labs), Centres of Expertise (CoE's), zo mogelijk domeinoverstijgend, waarin studenten, bedrijven en onderzoekers samenwerken aan actuele vraagstukken. Een voorbeeld hiervan is het Living Lab Sustainable Fashion en de hiervan afgeleide Sustainable Fashion Community. Rondom het thema van sustainable fashion worden diverse invalshoeken gebruikt (verdienmodellen, netwerken, impact & transparency) om tot projectvoorstellen te komen. Deze voorstellen worden ingediend bij verschillende nationale maar ook internationale subsidieverstrekken, zoals bijvoorbeeld het KA2 programma van Erasmus+. Het doel van dit project (een groenere en competitievere textielindustrie in Europa) sluit dan ook mooi aan bij de Europese strategy for sustainable and circular textiles én de Inholland-brede thema's veerkrachtige samenleving en duurzame leefomgeving.

Creative Business (CRB)

Binnen CRB leent een aantal in het kenniscentrum gevestigde labs zich in het bijzonder voor Europese samenwerking, zoals het Urban Leisure & Tourism Lab, het International Music Industry Lab en het Sustainable Media Lab.

- Op het gebied van duurzaam toerisme is bijvoorbeeld het Driving Urban Transitions to a Sustainable Future Partnership interessant. Het is een publiek-private samenwerking tussen 28 Europese landen en de EU onder het Horizon-programma. In de periode 2022-2028 worden jaarlijks calls gepubliceerd rond de drie focusthema's (*impact pathways*): 1. Veerkracht op het gebied van energie; 2. Terugdringen van autogebruik en stimuleren duurzame verplaatsingen; 3. Circulaire stedelijke economie.
- Het International Music Industry lab, dat o.a. werkt aan een meer duurzame en inclusieve muziekindustrie, sluit aan bij het New European Bauhaus-programma (NEB). Doel van dit uit de Green Deal voortgekomen programma is om kunst, technologie, wetenschap en cultuur samen te brengen ten behoeve van een duurzamer en inclusiever Europa. De NEB is geen subsidie op zichzelf maar is verweven met allerlei programma's en regelingen, zoals de onder Horizon uitgevoerde call 'Innovative solutions for greener and fairer ways of life through arts and culture, architecture and design for all'.

- Ook het Sustainable Media Lab, dat duurzame en inclusieve creatieve ruimtes en media wil bouwen, kan aansluiting vinden bij het NEB. In het Creative Europe-programma kan bijvoorbeeld de [Creative Innovative Lab-regeling](#) interessant zijn voor het Sustainable Media Lab maar ook de in 2023 gesloten Horizon-call 'Art-driven digital innovation: Towards human compatible and ecologically conscious technology' sloot aan op de doelstellingen van het lab.

Gezondheid, Welzijn en Sport (GSW)

Bij GSW biedt met name het CoE Preventie in Zorg en Welzijn specifieke aanknopingspunten voor Europese subsidiemogelijkheden. Het onderzoek binnen dit Centre of Expertise wordt uitgevoerd langs twee lijnen, met elk hun eigen (potentiële) Europese subsidieaansluitingen:

1. [Preventie leefstijl/gezondheidsbevordering](#). Hierbij kan worden gedacht aan Horizonregelingen zoals [Staying healthy in a rapidly changing society](#) die zich richt op de ontwikkeling van (digitale) tools om kinderen, jongeren en hun ouders mentaal, sociaal en fysiek gezond te houden.
2. [Preventie maatschappelijke ongelijkheid/exclusie](#). Vanuit Erasmus+ Sport is er veel aandacht voor inclusie van mensen voor wie sporten minder vanzelfsprekend is. Zo was Inholland betrokken bij het [SEDY](#)-project (beide stadia) en is ook een Erasmus+-subsidie verstrekt aan het project [Oral Health](#), om in Europees verband interdisciplinair aandacht te geven aan mondverzorging van kwetsbare mensen. Afgezien van deze Erasmus+-voorbeelden, is er op het gebied van inclusie en participatie van jeugd een nieuw initiatief dat mogelijk potentie heeft voor deze lijn van het CoE Preventie: het [EU Youth Empowerment Fund](#). Het doel van dit fonds is laagdrempelige subsidie beschikbaar maken voor jeugdinitiatieven die zich inzetten voor de Sustainable Development Goals. Inholland kan hierbij mogelijk als partner optreden, maar dit zal pas helder worden wanneer de eerste calls worden gelanceerd.

Onderwijs en Innovatie (O&I)

Op dit moment is de ambitie van O&I vooral op thema's gericht op onder andere diversiteit en inclusie, studentenparticipatie en studiesucces. De meeste onderzoeken vinden plaats op nationaal niveau. Er zijn ook enkele bescheiden stappen richting Europa gezet.¹ Er is zeker potentie voor meer Europese opschaling. Denk hierbij bijvoorbeeld aan technologische innovaties in leerprocessen of het lopende Comenius-traject [Students As Partners](#). Afgezien van de algemene subsidieregelingen zoals beschreven in bijlage I op het gebied van onder andere onderwijsinnovatie en uitwisseling (zoals Erasmus+), zijn de calls van de [European Education Area](#) mogelijk ook relevant.

Techniek, Ontwerpen en Informatica (TOI)

Het Research and Innovation Centre Techniek, Ontwerpen en Informatica (RIC-TOI) wil een bijdrage leveren aan het onderzoek naar grote vraagstukken als klimaatverandering, robotisering, verstedelijking etc. Deze thema's zijn per definitie multi- en interdisciplinair, lenen zich goed voor domeinoverstijgende samenwerking en houden niet op bij de landsgrenzen. Het RIC-TOI participeert dan ook in internationale subsidieaanvragen en samenwerkingsprojecten, zoals Horizon Europe en [Interreg NW Europe](#). Ook bijvoorbeeld rond thema's als de energietransitie en het gebruik van slimme, herbruikbare en/of bio-based materialen, waarover bij TOI expertise ligt, zijn in Europa veel kansen. Clusters 4 'Digital, Industry & Space' en 6 'Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture and Environment' van Horizon Europe liggen het meest voor de hand.

¹ Zie bijlage A: analyse zelfevaluatie-rapporten kenniscentra.

Bijlage H: overzicht werkzaamheden Subsidiedesk en eerste inventarisatie benodigde support en infrastructuur

H.1. Overzicht huidige werkzaamheden Subsidiedesk

Het informeren van aanvragers over subsidiemogelijkheden:

- Via de Portal Onderzoeksondersteuning². In de portal vult de Subsidiedesk het onderdeel Subsidies en Financiën met de volgende onderwerpen in:
 - Over subsidies (wat is een subsidie?)
 - Regelingen van subsidieverstrekking: welke regelingen bestaan er voor onderzoek?
 - Overzicht openstaande calls
 - Hoe vraag ik subsidie aan (aanvraagprocedure)
 - Formulieren
 - Bij wie kan ik terecht (ondersteuning)?
- Via de nieuwsbrief Onderzoeksondersteuning: het verstrekken van subsidiegerelateerd nieuws.
- Via gerichte mailing van openstaande calls en regelingen aan potentiële aanvragers.
- Via het geven van workshops zoals bijvoorbeeld in 2023 'Hoe schrijf ik een subsidieaanvraag' en 'Subsidie aanvragen voor gevorderden'.

Het adviseren, ondersteunen en begeleiden van aanvragers bij:

- het onderzoek naar subsidiemogelijkheden voor een projectidee en het beantwoorden van vragen over subsidies en subsidiemogelijkheden;
- de interne subsidieprocedure;
- het invullen van het subsidieaanvraagformulier en het verzamelen van overige noodzakelijke, gevraagde formele documenten;
- het verwijzen naar andere supportafdelingen, zoals Juridische Zaken (voor internationale samenwerkingsovereenkomsten) en Communicatie (vergroten zichtbaarheid internationaal onderzoek);
- het verwijzen naar (assistent-)domeincontrollers voor het opstellen van een begroting;
- het inhoudelijk projectvoorstel door het geven van feedback op het voorstel waarbij het voorstel wordt gelezen in relatie tot de criteria en voorwaarden van de regeling.

Naast bovengenoemde werkzaamheden houdt de Subsidiedesk samen met assistent-domeincontrollers een subsidieoverzicht bij waarin alle projecten (in aanvraag, in behandeling, toe- of afgewezen en afgerond) worden bijgehouden. Hierdoor is bekend welke projecten lopen binnen Inholland, waardoor er overzicht en inzicht wordt gecreëerd.

² [Portal Onderzoeksondersteuning - Introductiepagina \(sharepoint.com\)](#)

H.2. Inventarisatie benodigde support en infrastructuur

Voor het uitvoeren van de stappen in het voorgaande hoofdstuk (H.1) is capaciteit nodig, zowel in tijd als in competenties.

Het is belangrijk dat er ondersteuning is en dat deze zichtbaar is voor collega's die de stap richting Europa willen zetten. In de volle breedte van functies is capaciteit nodig rond praktijkgericht onderzoek waaronder in de kenniscentra, de stafdiensten en het CvB.

Dat vraagt om het ontwikkelen en inrichten van een goede support en infrastructuur. Een eerste (incomplete) aanzet daartoe doen we in deze bijlage. Een nadere uitwerking moet volgen in samenhang met twee andere lopende projecten: 1. Scenario's voor integrale onderzoeksondersteuning en 2. het advies voor de inrichting van een grant office/projectendesk.

H.2.1. Relatiemanagement

We willen investeren in relatiemanagement richting potentiële onderzoekspartners, zodat we, als er een call is, direct weten met wie we willen en kunnen samenwerken. We zorgen er dan voor dat onderzoekers expliciet tijd krijgen om te netwerken en acquisitie te plegen in Europa. Waar nodig worden hiervoor ook business developers ingezet. Er moet ruimte voor support zijn voor de ondersteuning in de organisatie van internationale onderzoeksprojecten en het onderhouden van de internationale partnerschappen, zeker wanneer Inholland een penvoerdersrol heeft (bijvoorbeeld voor bijeenkomsten, events, calls etc.). Er moet internationaal relatiebeheer worden opgezet vanuit één Inholland met o.a. een CRM-systeem, om partnerschappen goed te kunnen (op)volgen en deze relaties hogeschoolbreed te kunnen benutten.

Het is wenselijk dat de International Offices van Inholland naast onderwijs ook expliciet onderzoek in hun takenpakket krijgen. Zij informeren de lectoraten over mogelijke samenwerkingen met buitenlandse instellingen, benaderen deze instellingen in opdracht van de lectoraten en houden contact met de grant office. Ze registreren alle onderzoekspartners en mobiliteit van onderzoekers in het CRM-systeem en werken samen met Juridische Zaken om contracten voor onderzoekssamenwerkingen op te stellen, net zoals ze nu al doen voor onderwijs. Ze zorgen ervoor dat alle contracten voor onderwijs en onderzoek beschikbaar zijn in één database, Om dit te realiseren, moeten de International Offices een algemeen begrip hebben van de onderzoeksgroepen en de mogelijke onderzoekssubsidies.

H.2.2. Internationalisering communicatiebeleid en -aanpak

Op het gebied van communicatie zijn de volgende activiteiten wenselijk om stappen richting Europa mogelijk te maken:

- We maken de internationale onderzoeksinitiatieven waar Inholland aan meewerkt intern meer zichtbaar. We geven collega's en hun Europees projecten een podium. Dat stimuleert en zorgt ervoor dat collega-onderzoekers en lectoren geïnspireerd worden om zelf ook de stap richting Europa te zetten. We zorgen dat deze informatie zowel via de communicatiekanalen voor onderzoek als voor internationalisering de organisatie in gaan. We maken ook inzichtelijk wat de mogelijkheden zijn: welke Europese (subsidie)regelingen, netwerken en partnerschappen zijn er?
- We vergroten de internationale zichtbaarheid van ons onderzoek met o.a. een complete Engelstalige Inholland-website waarop informatie over ons onderzoek en onze organisatie voor een internationaal publiek toegankelijk wordt gemaakt. We investeren in structurele vertalingen van nieuwsberichten, filmpjes en andere communicatie-uitingen om ons onderzoek te delen. Ook intern.
- Het persbeleid en andere communicatie activiteiten worden steeds met een internationale of Europese blik bekeken en uitgevoerd.

En de eerder genoemde internationale marktwerking: dit moet nader onderzocht worden. Hoe profileert Inholland zich onderscheidend in een internationaal speelveld en wat hebben we daarin partners, partnerschappen en onderzoeksprojecten te bieden? Door hiernaar onderzoek te doen, wordt het duidelijker hoe Inholland zichzelf kan presenteren als internationaal interessante kennispartner. Daaruit volgt een internationale marktwerking met bijvoorbeeld campagnes, beurzen en zichtbaarheid via andere internationale kanalen.

H 2.3. Subsidieaanvragen

De aanvraag van een Europese subsidie vergt – door het complexe aanvraagproces, de vele partners in diverse culturele en juridische contexten én de grote concurrentie – heel specifieke expertise die bovendien continu moet worden bijgehouden. Inholland beschikt reeds over een Subsidiedesk. De Subsidiedesk helpt met de (interne) procedure, denkt en leest mee, maar kan niet voorzien in schrijfcapaciteit. Hoewel het grootste deel van het schrijfwerk door de aanvragers zelf wordt gedaan, is hiervoor soms behoefte aan extra ondersteuning. Dan wordt samengewerkt met een extern subsidiebureau. Gegeven hun internationale netwerk, kunnen zij incidenteel ook bijdragen aan het vinden van (extra) consortiumpartners.

Voor Erasmus+-calls is het met ingang van 2024 niet meer toegestaan om externen te betrekken in het subsidieproces (van aanvraag tot afwikkeling van gehonoreerde voorstellen). We houden daarnaast goed in de gaten of dat ook voor andere Europese subsidies gaat gelden. In dat geval zal intern capaciteit en expertise moeten worden opgebouwd en bestendigd om subsidieaanvragen te begeleiden, te schrijven en financieel te monitoren. Om te voldoen aan de toenemende én veranderende vraag (van alleen pre-aanvraag- naar zowel pre- als post-aanvraagondersteuning) wordt momenteel gekeken hoe de inrichting hiervan het beste vorm kan krijgen. Helder is dat de interne capaciteit (tijd en expertise) moet worden verhoogd.

We onderzoeken of het beschikbaar stellen van *seed money* voor het aanvragen van subsidies uit niet eerder benutte programma's, waarop nog geen expertise beschikbaar is, behulpzaam is om ons portfolio van subsidies te sturen.

H 2.4. Juridisch advies

Europese programma's en Europese samenwerking leveren vaak juridische vraagstukken op waarvoor kennis van Europese wet- en regelgeving essentieel is. Denk hierbij aan kennis van staatssteun en Europese aanbestedingswetgeving. Naarmate het ons beter lukt om in complexere en strategischere partnerschappen een rol te spelen, zal ook de vraag toenemen naar expertise op het gebied van juridische overeenkomsten met internationale partners en in projecten van de Europese Commissie. Team Juridische Zaken van OOB-JZ speelt hier een belangrijke rol in.

H 2.5. Professionalisering

HR-beleid zal zich erop richten dat interne capaciteit voor Europese onderzoeksprojecten wordt vergroot en versterkt en externe inhuur zoveel mogelijk wordt vermeden. Daarbij is het bevorderen van de deskundigheid van medewerkers essentieel. Denk daarbij aan expertise op het gebied van subsidieaanvragen, projectadministratie, maar ook interculturele en taalvaardigheden e.d. Om ook internationale medewerkers te betrekken, is het van belang dat de benodigde informatie ook beschikbaar is via een Engelstalige omgeving. De informatie op Iris zal dan ook in het Engels aangeboden moeten worden.

We ontwikkelen daarom HR-beleid voor internationalisering van medewerkers met onder meer trainingen, internationaal reisbeleid en incentives (waardering) om medewerkers te motiveren voor Europese onderzoeksactiviteiten. We werken waar mogelijk samen met andere hogescholen in een aanbod van trainingen en het delen van kennis.

Bijlage I: overzicht van relevante Europese subsidieprogramma's aansluitend op profilerende thema's

Inholland

Inhoud

1. Algemeen overkoepelend	2
1.1 Erasmus+	2
1.2 Marie Skłodowska-Curieacties	2
1.3 COST	3
1.4 Interreg Europe 2021-2027	3
1.5. European Technology Platforms & Joint Technology Initiatives	5
2. Thema duurzame leefomgeving	6
2.1 Horizon Europe-cluster Levensmiddelen, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw en milieu	6
2.2 Horizon Europe-cluster Klimaat, Energie en Mobiliteit	6
2.3 Programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE)	7
3. Thema veerkrachtige samenleving	8
3.1 Horizon Europe-cluster Civiele beveiliging voor de samenleving	8
3.2 Horizon Europe-cluster Digitaal, industrie en ruimte	8
3.3 Horizon Europe-cluster Cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving	9
3.4 Eurostars	10
3.5 EU4Health	10

1. Algemeen overkoepelend

Hieronder zijn Europese subsidiemogelijkheden opgenomen die aansluiten bij de twee strategische Inholland-thema's: duurzame leefomgeving en de veerkrachtige samenleving. Eerst volgt een aantal regelingen dat in het algemeen aansluit bij de strategische Inholland-thema's en daarna worden per strategisch thema een aantal regelingen aangegeven die er specifiek bij aansluiten.

1.1 Erasmus+

Het doel van het Programma van de Unie voor onderwijs, opleiding, jeugd en sport, ook wel Erasmus+ (ERASMUS+) is het ondersteunen van onderwijs, opleiding, jongeren en sport in de periode 2021-2027. Het programma richt zich op het verbeteren van onderwijs- en trainingsmogelijkheden over de grens. Erasmus+ richt zich, net als eerdere Erasmus-programma's, op mobiliteit voor alle leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus.

In aanmerking voor ondersteuning komen publieke of particuliere organisaties die actief zijn op het gebied van onderwijs, opleiding, jeugdzaken en sport.

Te ondersteunen projecten kunnen betrekking hebben op de volgende acties van Erasmus+:

- **Kernactie 1 (KA1) – Individuele leermobiliteit:**
 - Individuele mobiliteit op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken
 - Activiteiten op het gebied van jongerenparticipatie
- **Kernactie 2 (KA2) – Samenwerking tussen organisaties en instellingen:**
 - Partnerschappen ter bevordering van samenwerking:
 - Samenwerkingspartnerschappen
 - Kleinschalige partnerschappen
 - Partnerschappen ter bevordering van excellentie:
 - Kenniscentra voor beroepsopleiding
 - Erasmus+ Teacher Academies
 - Erasmus Mundus
 - Partnerschappen ter bevordering van innovatie:
 - Allianties ter bevordering van innovatie
 - Sportevenementen zonder winstoogmerk
- **Kernactie 3 (KA3) – Ondersteuning van beleidsontwikkeling en samenwerking:**

Op het gebied van jeugd

 - Jean Monnet-acties:
 - Jean Monnet in het hoger onderwijs
 - Jean Monnet op andere gebieden van onderwijs en opleiding

De financiële steun varieert, afhankelijk van bijvoorbeeld het type project en het aantal betrokken partners. Aanvragen indienen kan, nadat een oproep tot het indienen van voorstellen is gepubliceerd, bij het Uitvoerend Agentschap voor Onderwijs, audiovisuele media en cultuur (EACEA).

Voor verdere informatie: [Erasmus+ | Onderwijs & Training, Jeugd en Sport \(erasmusplus.nl\)](https://erasmusplus.nl)

1.2 Marie Skłodowska-Curieacties

Met Marie Skłodowska-Curieacties wil de Europese Unie (EU) onderzoekers uitrusten met nieuwe kennis en vaardigheden door middel van mobiliteit en opleiding.

Het onderdeel Marie Skłodowska-Curieacties maakt deel uit van Horizon Europe, het kaderprogramma van de EU voor het stimuleren van onderzoek en innovatie in de periode 2021 tot en met 2027. Het onderdeel Marie Skłodowska-Curieacties valt onder Horizon Europe-pijler 1 'Wetenschappelijke excellentie'.

Onderzoekers komen in aanmerking voor de volgende subsidies:

- Doctoral Networks
- Postdoctoral Fellowships

- Staff Exchanges
- COFUND
- MSCA and Citizens

In het door de Europese Commissie vastgestelde werkprogramma wordt verder invulling gegeven aan de te ondersteunen activiteiten en de exacte voorwaarden. Het maximale financieringspercentage varieert en is vastgelegd in het werkprogramma. Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij de Europese Commissie.

Voor verdere informatie: [Home | Marie Skłodowska-Curie Actions \(europa.eu\)](#)

1.3 COST

Het programma Europese samenwerking op het gebied van wetenschappelijk en technisch onderzoek (COST) heeft tot doel de samenwerking tussen verschillende Europese landen op het gebied van wetenschappelijk technisch onderzoek te bevorderen. Hiertoe kan COST een bijdrage leveren aan de coördinatie en afstemming van nationaal gefinancierd onderzoek dat:

- met name fundamenteel en/of precompetitief van aard is;
- gericht is op vreedzame doeleinden;
- gericht is op het oplossen van gelijksoortige internationale vraagstukken;
- een basis vormt voor harmonisatie en regelgeving.

Het programma is gericht op onderzoekers en wetenschappers werkzaam bij universiteiten, onderzoeksinstellingen, overheid en bedrijven met onderzoekscapaciteit. In aanmerking komen acties waaraan onderzoekers en wetenschappers deelnemen uit minimaal vijf van de aan COST deelnemende landen. Er kan worden deelgenomen door aan te sluiten bij bestaande of nieuwe acties dan wel door het opstarten van nieuwe acties.

De bijdrage bestaat uit de financiering van de coördinatiekosten, terwijl de deelnemende landen zelf het onderzoek bekostigen.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen online worden ingediend bij het COST-secretariaat. Voor het indienen van een voorstel kan voor advies contact worden opgenomen met de nationale COST-Coördinator. In Nederland is dit de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Voor verdere informatie: [COST | European Cooperation in Science and Technology](#)

1.4 Interreg Europe 2021-2027

Het doel van het programma Interreg Europe 2021-2027 is het stimuleren van interregionale Europese samenwerking, die is gericht op de verbetering van beleidsinstrumenten voor regionale ontwikkeling.

Interreg Europe ondersteunt interregionale samenwerking tussen partijen uit de 27 lidstaten van de Europese Unie (EU), Noorwegen, Zwitserland, Albanië, Bosnië en Herzegovina, Moldavië, Montenegro, Noord-Macedonië, Servië en Oekraïne. Interreg Europe richt zich daarbij primair op beleidsmakers, maar staat ook open voor andere partijen zoals regionale overheden, kennisinstellingen, non-profitinstellingen, ontwikkelingsmaatschappijen en private partijen zonder winstoogmerk.

Ondersteuning is beschikbaar voor interregionale projecten en platforms voor regionale of lokale overheden en andere partners. Hierop wisselen ze praktijkvoorbeelden en ideeën uit om hun beleidsinstrument(en) te verbeteren. De te ondersteunen projecten:

- moeten partners omvatten uit ten minste drie verschillende landen, waarvan er ten minste twee uit verschillende EU-lidstaten afkomstig zijn;

- mogen betrekking hebben op alle thema's uit de EFRO-verordening (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling). Budgettair ligt de focus van het programma echter op projecten gericht op de thema's 'Een concurrerender en slimmer Europa', 'Een groener en veerkrachtiger Europa' en 'Een socialer en inclusiever Europa'.

De EFRO-bijdrage is 80 procent (overheidsinstanties en publiekrechtelijke instellingen uit EU-lidstaten) of 70 procent (particuliere non-profitorganisaties uit EU-lidstaten) van de subsidiabele kosten.

Partners uit Noorwegen en Zwitserland komen niet in aanmerking voor EFRO-steun, maar kunnen medefinanciering ontvangen uit hun nationale fondsen.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen met behulp van een online aanvraagstelsel worden ingediend bij het programmasecretariaat van Interreg Europe.

Voor verdere informatie: [Interreg Europe | Interreg Europe - Sharing solutions for better policy](#)

1.4.1 Interreg Noordzeeregio

Hierin werken Noorwegen, Denemarken, Zweden, Duitsland, Nederland, België en Frankrijk samen. De belangrijkste uitdagingen in het programma (periode 2021-2027) zijn samengevat in vier prioriteiten. Projectvoorstellen moeten daarom gericht zijn op deze prioriteiten:

1. Robuuste en slimme economieën in de Noordzeeregio (onderzoek en innovatiecapaciteit, ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap)
2. Een groene transitie in de Noordzeeregio (energie-efficiëntie, transitie naar een circulaire economie, duurzame multimodale stedelijke mobiliteit)
3. Een klimaatbestendige Noordzeeregio (klimaatadaptatie en risicopreventie, beschermen biodiversiteit en groene infrastructuur in stedelijke gebieden, en het verminderen van alle vormen van verontreiniging)
4. Beter bestuur (versterken van de institutionele capaciteit van overheidsinstanties, met name de instanties die belast zijn met het beheer van een bepaald gebied, en van de belanghebbenden)

Hiernaast kent het programma drie 'spotlight'-thema's. Ze zijn relevant voor één of alle vier prioriteiten. De spotlight-thema's zijn onder andere ook nuttig voor de samenhang tussen projecten in verschillende prioriteiten. De spotlight-thema's zijn:

1. digitalisering
2. landelijk-stedelijke verbanden
3. sterktes en uitdagingen in het Noordzee-bassin

Om een projectvoorstel in te dienen moet worden samengewerkt met partners uit minstens drie landen. In de praktijk werken succesvolle projecten samen met vijf tot tien partners uit vier tot zeven Noordzeelanden.

Voor verdere informatie: [North Sea Region, Interreg VB North Sea Region Programme](#)

1.4.2 Interreg Noordwest-Europa-programma

Met Interreg North-West Europe (NWE) 2021-2027 wil de Europese Unie (EU) een groene, slimme en rechtvaardige transitie voor alle NWE-gebieden mogelijk maken, met als doel evenwichtige ontwikkeling en veerkrachtige regio's. Ierland, Nederland, Duitsland, België, Luxemburg, Frankrijk en Zwitserland werken hierin samen.

De belangrijkste uitdagingen in Noordwest-Europa worden met deze vijf prioriteiten aangepakt:

1. Slimme klimaatbestendigheid voor NWE-gebieden (natuur en biodiversiteit, klimaatadaptatie)
2. Slimme en rechtvaardige energietransitie (energie-efficiëntie, hernieuwbare energie)
3. Overgang naar een plaatsgebonden circulaire economie (circulaire economie en grondstoffenefficiëntie)
4. Innovatiecapaciteit in NWE-regio's bevorderen
5. Overgang naar een sociaal inclusieve, duurzame en veerkrachtige samenleving (arbeidsmarkt, gezondheidszorg, cultuur en toerisme)

Het budget van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) voor Interreg NWE 2021-2027 is 310 miljoen euro, inclusief kosten voor het beheer en de uitvoering van het programma. Een project krijgt maximaal 60 procent financiering. Soms kunnen andere partijen helpen om de resterende cofinanciering rond te krijgen, zoals gemeenten, provincies of het Rijk.

Voor verdere informatie: [Interreg North-West Europe \(NWE\) \(rvo.nl\)](https://www.rvo.nl/interreg-nwe)

1.5. European Technology Platforms & Joint Technology Initiatives

Binnen European Technology Platforms (ETP's) stellen bedrijven en onderzoeksinstituten samen een strategische onderzoeksagenda vast voor een specifiek technologiegebied. De Europese Commissie heeft geen actieve rol binnen de ETP's en de deelnemers aan een ETP krijgen dan ook geen structurele financiering vanuit het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (Horizon Europa).

Lidmaatschap van een ETP is mogelijk voor iedere organisatie die actief is op het technologiegebied van het betreffende ETP.

Deelnemers aan een ETP kunnen invloed uitoefenen op de Europese R&D-agenda en op de invulling van het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie door het oprichten van een Joint Technology Initiative (JTI).

Een JTI is een uitwerking van de onderzoeksagenda van een ETP waarvoor subsidie beschikbaar is vanuit het kaderprogramma en soms ook van de nationale overheid.

Voor de periode 2021-2027 zijn de volgende JTI's actief:

- Een circulair biogebaseerd Europa
- Schone luchtvaart
- Schone waterstof
- Europese spoorwegen
- Mondiale gezondheid EDCTP3
- Initiatief voor innovatieve gezondheidszorg
- Digitale sleuteltechnologieën
- Derde ATM-onderzoek in het kader van het gemeenschappelijk Europees luchtruim
- Slimme netwerken en diensten

In het kader van een JTI worden oproepen gelanceerd. De voorwaarden en de hoogte van de bijdrage verschillen per JTI.

- Om in aanmerking te komen voor een bijdrage moet een aanvraag worden ingediend bij het uitvoerende ETP.
- De voorwaarden verschillen per JTI.
- De hoogte van de bijdrage verschilt per JTI.

Voor verdere informatie: [European Partnerships in Horizon Europe - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eu-partnerships/)

2. Thema duurzame leefomgeving

2.1 Horizon Europe-cluster Levensmiddelen, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw en milieu

Het doel van het Horizon Europe-cluster Levensmiddelen, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw en milieu is bij te dragen aan onderzoek en innovatie gericht op de transitie naar duurzame consumptie en productie, alsmede het herstel van een gezonde planeet.

Het cluster Levensmiddelen, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw en milieu maakt deel uit van Horizon Europe, het kaderprogramma van de EU voor het stimuleren van onderzoek en innovatie in de periode 2021 tot en met 2027.

Het cluster Levensmiddelen, bio-economie, natuurlijke hulpbronnen, landbouw en milieu valt onder Horizon Europe-pijler 2 'Wereldwijde uitdagingen en Europees industrieel concurrentievermogen'.

In aanmerking voor ondersteuning komen juridische entiteiten gevestigd in een EU-lidstaat of een met Horizon Europe geassocieerd land.

Ondersteuning is beschikbaar voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten (O&I-activiteiten) gericht op:

- bescherming van het milieu;
- herstel, duurzaam beheer en gebruik van natuurlijke en biologische hulpbronnen van land, binnenwateren en zee om de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen;
- verbetering van de voedsel- en voedingszekerheid voor iedereen;
- bevordering van de overgang naar een koolstofarme, hulpbronnenefficiënte en circulaire economie en duurzame bio-economie.

In het door de Europese Commissie vastgestelde werkprogramma wordt verder invulling gegeven aan de te ondersteunen activiteiten en de exacte voorwaarden.

Het maximale financieringspercentage varieert en is vastgelegd in het werkprogramma.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij de Europese Commissie.

Voor verdere informatie: [Horizon Europe cluster 6](#)

2.2 Horizon Europe-cluster Klimaat, Energie en Mobiliteit

Het doel van het Horizon Europe-cluster Klimaat, Energie en Mobiliteit is bij te dragen aan onderzoek en innovatie gericht op de bestrijding van klimaatverandering.

Het cluster Klimaat, Energie en Mobiliteit maakt deel uit van Horizon Europe, het kaderprogramma van de EU voor het stimuleren van onderzoek en innovatie in de periode 2021 tot en met 2027.

Het cluster Klimaat, Energie en Mobiliteit valt onder Horizon Europe-pijler 2 'Wereldwijde uitdagingen en Europees industrieel concurrentievermogen'.

In aanmerking voor ondersteuning komen juridische entiteiten gevestigd in een EU-lidstaat of een met Horizon Europe geassocieerd land.

Ondersteuning is beschikbaar voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten (O&I-activiteiten) gericht op de bestrijding van klimaatverandering door:

- een beter inzicht in de oorzaken, evolutie, risico's, effecten en kansen te verkrijgen;

- de energie- en de vervoerssector klimaat- en milieuvriendelijker, efficiënter, concurrerender, slimmer, veiliger en weerbaarder te maken;
- het gebruik van hernieuwbare energiebronnen en energie-efficiëntie te bevorderen;
- de Europese Unie beter bestand te maken tegen externe schokken;
- het sociale gedrag in het licht van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen aan te passen.

In het door de Europese Commissie vastgestelde werkprogramma wordt verder invulling gegeven aan de te ondersteunen activiteiten en de exacte voorwaarden.

Het maximale financieringspercentage varieert en is vastgelegd in het werkprogramma.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij de Europese Commissie.

Voor verdere informatie: [Cluster 5: Climate, Energy and Mobility - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/cluster5/)

2.3 Programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE)

Het doel van het Programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE) is bij te dragen aan:

- de overgang naar een duurzame, circulaire, energie-efficiënte, op hernieuwbare energie gebaseerde, klimaatneutrale en klimaatbestendige economie;
- het beschermen, herstellen en verbeteren van de kwaliteit van het milieu (onder meer van de lucht, het water en de bodem);
- het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies;
- het tegengaan van de aantasting van ecosystemen.

Het LIFE-programma heeft de volgende specifieke doelstellingen:

- ontwikkelen, demonstreren en bevorderen van innovatieve technieken, methoden en benaderingen ter verwezenlijking van de doelstellingen van wetgeving en het beleid van de Europese Unie inzake het milieu, met inbegrip van natuur en biodiversiteit, en inzake klimaatactie, met inbegrip van de transitie naar hernieuwbare energie en meer energie-efficiëntie, en bijdragen aan de kennisbasis en aan de toepassing van beste praktijken, met name inzake natuur en biodiversiteit onder meer door het Natura 2000-netwerk te ondersteunen;
- ondersteunen van de ontwikkeling en uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van desbetreffende wetgeving en beleid van de Europese Unie inzake het milieu, met inbegrip van natuur en biodiversiteit, en inzake klimaatactie, en van de transitie naar hernieuwbare energie of meer energie-efficiëntie, onder meer door de governance op alle niveaus te verbeteren, met name door capaciteitsopbouw bij publieke en private actoren en door het maatschappelijk middenveld erbij te betrekken;
- als katalysator fungeren voor de grootschalige invoering van succesvolle technische en beleidsmatige oplossingen voor de uitvoering van desbetreffende wetgeving en beleid van de Europese Unie inzake het milieu, met inbegrip van natuur en biodiversiteit, en inzake klimaatactie, en van de transitie naar hernieuwbare energie of meer energie-efficiëntie, door resultaten te dupliceren, door verwante doelstellingen te integreren in andere beleidsgebieden en in de praktijken in de publieke en private sector, door investeringen in gang te zetten en door de toegang tot financiering te verbeteren.

Openbare en/of privaatrechtelijke organen, actoren en instellingen komen in aanmerking voor ondersteuning vanuit LIFE.

Het LIFE-programma heeft de volgende structuur:

- het gebied Milieu, waaronder vallen:
 - het subprogramma Natuur en biodiversiteit;
 - het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit.
- het gebied Klimaatactie, waaronder vallen:
 - het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie;
 - het subprogramma Transitie naar schone energie.

Projecten kunnen de vorm hebben van strategische natuurprojecten, strategische geïntegreerde projecten, projecten voor technische bijstand, standaardactieprojecten en andere acties die nodig zijn ter verwezenlijking van de doelstelling van LIFE, inclusief coördinatie- en ondersteuningsacties die gericht zijn op capaciteitsopbouw, op verspreiding van informatie en kennis, en op bewustmaking ter ondersteuning van de transitie naar hernieuwbare energie en grotere energie-efficiëntie.

De maximale ondersteuning bedraagt in principe 60 procent. Voor Natuur en biodiversiteit binnen LIFE Milieu kan dit oplopen tot 75 procent.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen digitaal worden ingediend bij de Europese Commissie, Directoraat-Generaal Milieu.

Voor verdere informatie: [LIFE - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/life/)

3. Thema veerkrachtige samenleving

3.1 Horizon Europe-cluster Civiele beveiliging voor de samenleving

Het doel van het Horizon Europe-cluster Civiele beveiliging voor de samenleving is bij te dragen aan onderzoek en innovatie gericht op het bieden van een antwoord op de uitdagingen als gevolg van de aanhoudende bedreigingen voor de veiligheid, met inbegrip van cybercriminaliteit, evenals natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen.

Het cluster Civiele beveiliging voor de samenleving maakt deel uit van Horizon Europe, het kaderprogramma van de EU voor het stimuleren van onderzoek en innovatie in de periode 2021 tot en met 2027. Het cluster Civiele beveiliging voor de samenleving valt onder Horizon Europe-pijler 2 'Wereldwijde uitdagingen en Europees industrieel concurrentievermogen'.

In aanmerking voor ondersteuning komen juridische entiteiten gevestigd in een EU-lidstaat of een met Horizon Europe geassocieerd land.

Ondersteuning is beschikbaar voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten (O&I-activiteiten) gericht op het bieden van een antwoord op de uitdagingen als gevolg van de aanhoudende bedreigingen voor de veiligheid, met inbegrip van cybercriminaliteit, evenals natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen.

In het door de Europese Commissie vastgestelde werkprogramma wordt verder invulling gegeven aan de te ondersteunen activiteiten en de exacte voorwaarden.

Het maximale financieringspercentage varieert en is vastgelegd in het werkprogramma.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij de Europese Commissie.

Voor verdere informatie: [Cluster 3: Civil security for society - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/info/strategy/long-term-strategy/cluster-3-civil-security-for-society_en)

3.2 Horizon Europe-cluster Digitaal, industrie en ruimte

Het doel van het Horizon Europe-cluster Digitaal, industrie en ruimte is bij te dragen aan onderzoek en innovatie gericht op het versterken van de Europese soevereiniteit in cruciale ontsluitende technologieën voor digitalisering en productie, en op het gebied van ruimtetechnologie.

Het cluster Digitaal, industrie en ruimte maakt deel uit van Horizon Europe, het kaderprogramma van de EU voor het stimuleren van onderzoek en innovatie in de periode 2021 tot en met 2027.

Het cluster Digitaal, industrie en ruimte valt onder Horizon Europe-pijler 2 'Wereldwijde uitdagingen en Europees industrieel concurrentievermogen'.

In aanmerking voor ondersteuning komen juridische entiteiten gevestigd in een EU-lidstaat of een met Horizon Europe geassocieerd land.

Ondersteuning is beschikbaar voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten (O&I-activiteiten) gericht op:

- het versterken van capaciteiten en veiligstellen van de Europese soevereiniteit in cruciale ontsluitende technologieën voor digitalisering en productie, en op het gebied van ruimtetechnologie, over de gehele waardeketen;
- het opbouwen van een concurrerende, digitale, koolstofarme en circulaire industrie;
- het zorgen voor een duurzame aanvoer van grondstoffen;
- het ontwikkelen van geavanceerde materialen en de basis leggen voor vooruitgang en innovatie in alle wereldwijde maatschappelijke uitdagingen.

In het door de Europese Commissie vastgestelde werkprogramma wordt verder invulling gegeven aan de te ondersteunen activiteiten en de exacte voorwaarden.

Het maximale financieringspercentage varieert en is vastgelegd in het werkprogramma.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij de Europese Commissie.

Voor verdere informatie: [Cluster 4: Digital, Industry and Space - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/digital-industry-space/)

3.3 Horizon Europe-cluster Cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving

Het doel van het Horizon Europe-cluster Cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving is bij te dragen aan onderzoek en innovatie gericht op de versterking van democratische waarden, de bescherming van cultureel erfgoed, de verkenning van het potentieel van de culturele en de creatieve sector en de bevordering van sociaal-economische hervormingen die bijdragen aan inclusie en groei.

Het cluster Cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving maakt deel uit van Horizon Europe, het kaderprogramma van de EU voor het stimuleren van onderzoek en innovatie in de periode 2021 tot en met 2027. Het cluster Cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving valt onder Horizon Europe-pijler 2 'Wereldwijde uitdagingen en Europees industrieel concurrentievermogen'.

In aanmerking voor ondersteuning komen juridische entiteiten gevestigd in een EU-lidstaat of een met Horizon Europe geassocieerd land.

Ondersteuning is beschikbaar voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten (O&I-activiteiten) gericht op:

- versterking van de democratische waarden, zoals de rechtsstaat en de fundamentele rechten;
- bescherming van cultureel erfgoed;
- verkenning van het potentieel van de culturele en de creatieve sector en bevordering van sociaal-economische hervormingen die bijdragen aan inclusie en groei, met inbegrip van migratiebeheer en integratie van migranten.

In het door de Europese Commissie vastgestelde werkprogramma wordt verder invulling gegeven aan de te ondersteunen activiteiten en de exacte voorwaarden.

Het maximale financieringspercentage varieert en is vastgelegd in het werkprogramma.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij de Europese Commissie.

Voor verdere informatie: [Cluster 2: Culture, Creativity and Inclusive society - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/cluster2/)

3.4 Eurostars

Het Eurostars-programma heeft tot doel Europees ondernemerschap te stimuleren door de ondersteuning van internationale onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten (O&O) die worden geleid door innovatieve mkb-bedrijven.

Het programma is specifiek gericht op mkb-bedrijven (bedrijven met minder dan 250 werknemers, een omzet lager dan 50 miljoen euro en een balanstotaal lager dan 43 miljoen euro). Het programma, waaraan 37 landen deelnemen, bundelt de nationale programma's ter ondersteuning van het O&O-uitvoerende mkb, zodat de beschikbare gelden beter en efficiënter kunnen worden ingezet.

In aanmerking voor ondersteuning komen door mkb-bedrijven geleide internationale O&O-projecten die openstaan voor andere deelnemers zoals universiteiten, onderzoeksinstituten en grote bedrijven.

Een Eurostars-project is een internationaal O&O-project:

- dat wordt geleid door een innovatief mkb-bedrijf uit een aan het Eurostars-programma deelnemend land. De rol van de mkb-deelnemer(s) in het project moet significant zijn, dat wil zeggen dat minimaal 50 procent van de totale projectkosten gerelateerd aan O&O-activiteiten moet worden gedragen door de mkb-deelnemer(s);
- waarbij minimaal twee partners uit twee verschillende aan het Eurostars-programma deelnemende landen betrokken zijn. De samenstelling van het uitvoerende consortium moet dermate uitgebalanceerd zijn, dat geen enkele deelnemer of land meer dan 70 procent van de totale projectkosten voor zijn rekening neemt;
- dat betrekking heeft op een willekeurig technologisch gebied, maar altijd een civiele doelstelling heeft en is gericht op de ontwikkeling van een nieuw product, proces of dienst;
- dat een maximale looptijd heeft van drie jaar.

Projecten worden ondersteund met behulp van de nationale programma's ter ondersteuning van het O&O-uitvoerende mkb, zodat de hoogte van de bijdrage en de subsidiabele kosten variëren per land.

Voor verdere informatie:

Eureka | Eurostars (eurekanetwork.org)

[Eurostars: subsidie internationale marktgerichte R&D \(rvo.nl\)](https://www.rvo.nl/en/eurostars)

3.5 EU4Health

EU4Health is met een budget van 5,3 miljard euro het vierde en grootste gezondheidsprogramma van de EU sinds de lancering ervan in 2003.

Het doel van het EU4Health-programma (EU4HEALTH) is de menselijke gezondheid in de Europese Unie te verbeteren én een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid in alle beleidsmaatregelen en activiteiten van de EU te waarborgen.

Het programma staat open voor juridische entiteiten die zijn gevestigd in een aan het programma deelnemend land. Natuurlijke personen komen niet in aanmerking voor subsidie.

Het programma wordt uitgevoerd met behulp van jaarlijkse werkprogramma's, met daarin de uit te voeren acties, met inbegrip van de indicatieve toewijzing van de financiële middelen.

Met het programma worden de volgende algemene doelstellingen nagestreefd, indien van toepassing overeenkomstig de één-gezondheidsbenadering:

- de gezondheid in de Europese Unie verbeteren en bevorderen door last van overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten te verkleinen, door gezondheidsbevordering en ziektepreventie te ondersteunen, ongelijkheden op gezondheidsgebied te verkleinen, gezonde levensstijlen te bevorderen en de toegang tot gezondheidszorg te bevorderen;
- mensen in de Europese Unie beschermen tegen ernstige grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid en het responsvermogen van gezondheidszorgstelsels versterken en zorgen voor coördinatie tussen de lidstaten om met ernstige grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid om te gaan;
- de beschikbaarheid, toegankelijkheid en betaalbaarheid in de Europese Unie van geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, alsook van crisisrelevante producten, verbeteren, en innovatie met betrekking tot dergelijke producten ondersteunen;
- de gezondheidszorgstelsels versterken door hun veerkracht en hulpbronnenefficiëntie te verbeteren, in het bijzonder door:
 - geïntegreerd en gecoördineerd werk tussen de lidstaten te ondersteunen;
 - de toepassing van beste praktijken en gegevensuitwisseling te bevorderen;
 - het zorgpersoneel te versterken;
 - de gevolgen van demografische uitdagingen aan te pakken;
 - de digitale transformatie te doen vooruitgaan.

De subsidie bedraagt normaliter maximaal 60 procent van de subsidiabele kosten. In gevallen van uitzonderlijk nut kan de subsidie echter tot 80 procent van de subsidiabele kosten worden verhoogd.

Aanvragen kunnen na publicatie van een oproep tot het indienen van voorstellen worden ingediend bij het Uitvoerend Agentschap voor consumenten, gezondheid en voeding (Chafea).

Voor verdere informatie: [EU4Health - European Commission \(europa.eu\)](https://europa.eu/eu4health)